

**JURÁŠ
A PARTNEŘI**
advokátní kancelář v.o.s.

PRÁVNÍ STANOVISKO

**Soukromoprávní souvislosti k aktuální situaci –
vliv na obligační (závazkové) vztahy**

Vypracovala:

Juráš a partneři, advokátní kancelář v.o.s.
sídlem Zlín, Lešetín IV/777, 760 01, PSČ: 760 01

Mgr. Marek David

Datum:
19. 3. 2020

A. Úvod

Vážení klienti,

v návaznosti na aktuální situaci v České republice související se šířením koronaviru a s tím souvisejícími přijatými opatřeními vlády České republiky, jsme si pro Vás připravili stručný (informační) přehled, který **v obecné rovině** nastiňuje některé problémy, k nimž může dojít v důsledku současného stavu věci. **Soustředíme se přitom právě na soukromoprávní oblast, a to zejména na odběratelsko – dodavatelské (závazkové) vztahy.**

Napříč všemi republikovými médii byly také diskutovány otázky, zda stát odpovídá za škody způsobené ať už fyzickým, či právnickým osobám příslušnými opatřeními, přijatými v souvislosti s bojem proti koronaviru, a to na základě zák. č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „KZ“). S ohledem na četnost dotazů jsme se rozhodli, že i tato problematika bude v rámci tohoto stanoviska stručně zmíněna a uvedena na pravou míru. Nutno však upozornit již nyní, že v každém jednotlivém případě bude odpovědnost státu za škodu dle KZ vyhodnocována vždy na základě individuálních okolností.

Vzhledem k tomu, že jde o informativní a obecný vhled do problematiky, podotýkáme, že jsme připraveni Vám být nápomoci při řešení konkrétních situací, kdy v tomto ohledu jsme k dispozici rovněž on-line prostřednictvím e-mailu, telefonu a samozřejmě je i uskutečnění konferenčního hovoru. Tento dokument na primárně sloužit jako přehled základních doporučení ohledně závazkových vztahů, ve kterých se nacházíte, to vše s cílem zamezit potenciálním sporům a negativním dopadům, nebo přinejmenším s cílem tyto spory či dopady co možná nejvíce minimalizovat.

Také je třeba uvést, že níže řešíme ty zřejmě (z našeho pohledu) nyní nejvíce frekventované instituty a záležitosti, se kterými se můžete v oblasti smluvních vztahů setkat, a to tak, že Vám jimi bude argumentováno např. Vaším smluvním partnerem. Nepochybně ovšem mohou nastat i právní řešení situace, která níže neuvádíme. Např. se může jednat o podstatnou změnu okolností dle § 1765¹ zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OZ“), zánik závazků dle speciálních zákonných ustanovení vztahujícím se ke konkrétním smluvním typům apod. Řešení těchto situací by však již podstatně přesáhlo význam a možný rozsah tohoto dokumentu, proto níže uvádíme z našeho pohledu nyní pro Vás nejvíce potřebné informace.

---

¹ Koronavirus, respektive důsledky z této epidemie plynoucí, by mohl založit i podstatnou změnu okolností ve smyslu § 1765 OZ, kdy by v důsledku této změny došlo k hrubému znevýhodnění postižené smluvní strany. V takovém případě by se mohla postižená strana dovolávat práva jednat o změně smlouvy či požádat soud (za podmínek uvedených v § 1766 OZ) o změnu či zrušení smlouvy. Musí přitom prokázat, že nemohla takovou změnu okolností rozumně předpokládat ani ovlivnit a že skutečnost nastala (či se jí stala známou) až po uzavření smlouvy. Tato možnost však odpadá u smluv, kde strany použitím § 1765 vyloučily, což se děje v praxi často. Dále je ovšem třeba naplnit další zákonné předpoklady, které plynou z OZ.

B. Prodlení smluvních stran

Úvodní část

Jedním ze základních problémů, k němuž bude v současné době v rámci odběratelsko-dodavatelských právních vztahů hojně docházet, je prodlení, byť alespoň jedné, smluvní strany. Ke vzniku prodlení smluvní strany přitom může dojít u jakéhokoli obligačního vztahu, jehož plnění je vázané na určitou lhůtu.

Popis právní úpravy

Za současné situace považujeme za stěžejní zabývat se primárně otázkou, zda:

„Mohou mít všechna doposud vyhlášená opatření ze strany vlády České republiky, popř. ta, která doposud vyhlášena nebyla, ale v budoucnu ještě vyhlášena budou, vliv na to, že se některá smluvní strana závazkového právního vztahu v prodlení ocitla, resp. lépe řečeno na to, že se dotýčná smluvní strana v prodlení neocitla?“

Ust. § 1968 OZ stanoví, že *dlužník, který svůj dluh řádně a včas neplní, je v prodlení. A dále že dlužník není za prodlení odpovědný, nemůže-li plnit v důsledku prodlení věřitele.*

Dle věty druhé cit. ustanovení je zřejmé, že pro to, aby bylo možno konstatovat, že je dlužník v prodlení, je nutné, aby byl tento za prodlení odpovědný. Dle OZ přitom dlužník není odpovědný pouze za předpokladu, že se do prodlení dostal v důsledku prodlení věřitele (tj. za situace, kdy věřitel nepřijal řádně nabídnuté plnění, nebo pokud dlužníku neposkytl potřebnou součinnost ke splnění dluhu – viz § 1975 OZ.) Z toho plyne první podstatný závěr, a sice že **OZ nezná zánik odpovědnosti za prodlení ze žádného jiného důvodu, tj. ani z důvodu vyšší moci, tj. ani z důvodu krizových opatření vlády v důsledku šíření koronaviru** (ohledně vlivu vyšší moci na důsledky prodlení, resp. zejména na povinnost hradit škodu viz níže). A stejně tak platí, že odpovědnost za prodlení je tzv. objektivní, tj. nastává bez ohledu na to, jestli dlužník toto prodlení zavinil či nikoli. Obecně lze uzavřít, že s ohledem na současnou situaci není možné smluvními partnerovi sdělit, že např. nebudete platit ve lhůtě splatnosti z důvodu současné situace a zároveň tvrdit, že se např. lhůta splatnosti posunuje, než skončí daná opatření vlády, protože se jedná o vyšší moc. Stejně tak není možné obecně tvrdit, že z důvodu současné situace oprávněně zboží, či danou službu nedodáte, protože z důvodu současné situace nemáte např. dostatek zaměstnanců, nebo Vám nezaplatil Váš smluvní partner, a proto nejste schopni svůj závazek splnit, že se nenacházíte v prodlení, protože se jedná o vyšší moc. Dále považuji za vhodné zdůraznit, že odstoupit od smlouvy z důvodu prodlení může případně pouze věřitel, nikoli dlužník. To znamená, že nemáte-li ve smlouvě sjednáno právo od smlouvy odstoupit tzv. bez uvedení důvodu (např. tzv. storno podmínky), tak není možné smlouvu ukončit, i pokud byste věděli, že ji nesplníte (v takovém případě je však Vaše povinnost smluvního partnera o tom informovat, jakmile se toto dozvíte).

Jak z výše uvedeného plyne, prodlení z důvodu aktuální situace nepůsobí zánik smluv, ani obecně zánik odpovědnosti za prodlení. To ovšem neplatí u tzv. fixních smluv, které jsou upraveny v § 1980 OZ.

Podstata fixních smluv spočívá v tom, že:

- mezi smluvními stranami byla ujednána přesná doba plnění; a současně
- z povahy smlouvy nebo závazku vyplývá, že věřitel nemůže mít na opožděném plnění zájem.

Tyto závazky pak zanikají okamžikem, kdy se dlužník z takového závazku dostane do prodlení s plněním. Typickým fixním závazkem je například objednávka smuteční výzdoby na pohřeb, neboť je evidentní, že objednatel má v tomto případě zájem pouze na včasném dodání takové výzdoby a jakékoli její pozdější dodání postrádá smyslu. Podobný charakter bude mít např. objednávka občerstvení na firemní večeřek. Jinými slovy z povahy smlouvy je zřejmé, že na pozdějším plnění nemůže mít věřitel zájem (objednám-li si koncert na svou narozeninovou oslavu, a zpěvák nepřijede, tak je zřejmé, že závazek zanikne, protože již nebude zájem na koncertu v jiném termínu, protože oslava již proběhla).

Doporučení:

- 1) Podívat se do Vašich smluv, jestli se náhodou nejedná o fixní smlouvu, a jestli tedy nedošlo k zániku smlouvy (z pohledu obchodní praxe se bude spíše jednat o minimum případů).
- 2) Podívat se do smluv, jestli tyto neobsahují řešení výše uvedených situací, resp. zánik odpovědnosti za prodlení z důvodu vyšší moci, resp. jestli tyto smlouvy nemluví o posunech či pozastavení termínů z důvodu vyšší moci.
- 3) Pokud výše uvedené nebude splněno (což ve většině případů zřejmě nebude), předně doporučujeme, aby byla s druhou smluvní stranou zahájena komunikace či společná jednání, a dále aby veškeré výstupy z této komunikace (z těchto jednání) pečlivě evidovala. Jinými slovy, pokud víte nebo tušíte, že něco nebude z Vaší strany splněno, nebo naopak, že Váš partner nebude plnit, je třeba na dané téma začít komunikovat a nemyslet si, že se jedná o vyšší moc, a že „přece po Vás nikdo nemůže nic chtít, protože je zde koronavirus.“.
- 4) V návaznosti na komunikaci se smluvním partnerem dle výše uvedeného bodu 3) uzavřít dodatky ke smlouvám prodlužující termíny plnění, a to se zohledněním toho, že v této chvíli nikdo nedokáže odhadnout, jak dlouho ještě daná situace nebude trvat, tj. ideálně vázat běh sjednaných lhůt až po ukončení platnosti krizových opatření. Pokud spolupracujete se seriózním smluvním partnerem, neměl by být problém dodatky uzavřít. Pokud se na něm neshodnete, nezbyvá, než se připravovat na případné důsledky – k tomu viz i níže.

Pozn.: Výše uvedené plně platí ve vnitrostátních smluvních vztazích, resp. tam, kde plně platí české právo. V mezinárodním prostředí může být situace odlišná, a to např. i tam, kde by byly použitelná Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží (tzv. Vídeňská úmluva), která ve svém čl. 79 umožňuje za splnění určitých okolností zánik odpovědnosti za nesplnění povinnosti, pokud toto nesplnění bylo způsobeno překážkou, která nezávisela na její vůli, a ohledně které nebylo možno rozumně očekávat, že by s ní strana počítala v době uzavření smlouvy, nebo že by tuto překážku nebo její důsledky odvrátila nebo překonala.

C. Následná nemožnost plnění

Úvodní část

OZ zná i institut tzv. dodatečné nemožnosti plnění, který s ohledem na vzniklou situaci nelze nechat bez povšimnutí, resp. je třeba dle individuálních okolností daného smluvního vztahu zvážit, jestli nemohl nastat zánik smlouvy z důvodu tzv. následné nemožnosti plnění. Může se totiž stát, že Vám např. smluvní partner bude tvrdit, že z důvodu aktuální situace Vaše smlouva zanikla z důvodu dodatečné nemožnosti plnění. Proto níže uvádíme základní představení tohoto institutu.

Popis právní úpravy

Zákonná úprava tzv. následné nemožnosti plnění je obsažena v ust. § 2006 a násl. OZ. Ust. § 2006 odst. 1 OZ přitom stanoví, že:

„Stane-li se dluh po vzniku závazku nespłnitelným, zaniká závazek pro nemožnost plnění. Plnění není nemožné, lze-li dluh splnit za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby nebo až po určené době.“

Z citovaného ustanovení tedy plyne, že důvodem zániku závazku pro následnou nemožnost plnění je následná (nikoli počáteční, tj. taková, která by existovala již při uzavření smlouvy) nespłnitelnost dluhu, která nastává tzv. automaticky, tj. není třeba žádného dalšího úkonu. **Ne každá nespłnitelnost dluhu automaticky vede k zániku dluhu pro nemožnost plnění.** Je tomu tak z důvodu, že pouze některé případy nespłnitelnosti jsou způsobilé takový zánik přivodit. Tomu ostatně nasvědčuje druhá věta citovaného ustanovení, neboť tato definuje případy, kdy je (přesto) možné plnit, resp. kdy se plnění nepovažuje za nemožné.

Abychom mohli hovořit o následné nemožnosti plnění, musí být dluh tzv. **objektivně nespłnitelným**, což ve své podstatě znamená, že **splnění dluhu není možné nejen pro dlužníka, ale i pro kohokoliv jiného (hovoříme o tzv. objektivní nemožnosti)**. Pro lepší představu demonstrujeme na níže uvedených případech:

- a) zánik předmětu plnění (např. zlikvidování vozu, který měl být opraven a vrácen) – viz např. NS 32 Odo 48/2003; či
- b) při vykonání toho, co je předmětem závazku, osobou odlišnou od dlužníka (např. objednatel nechá před předáním díla dokončit dílo třetí osobou, nebo dokončil-li dílo sám) – viz např. NS 23 Cdo 2991/2008.

Vzhledem k výše uvedenému lze dovodit, že **k zániku závazku pro nemožnost plnění vedou pouze trvalé a objektivní („ani za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí jiné osoby) okolnosti způsobující nespłnitelnost dluhu.**² Krizová opatření vlády z povahy věci nejsou trvalá, není tedy

---

² PETROV, Jan. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2019. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-747-7.

splněn již tento základní požadavek. To však neznamená, že za určitých okolností by i přesto nemohlo dojít k zániku smlouvy z tohoto důvodu.

K následné nemožnosti plnění dodávám, že se dle našeho názoru bude jednat o méně časté situace, neboť případy, kdy **nebude možné plnění poskytnout ani za ztížených podmínek, s většími náklady, s pomocí třetí osoby či po určené době**, budou spíše ojedinělé.

K této problematice si dále dovoluji uvést dvě další poznámky. Tou první je, že za předpokladu, že by se o následnou nemožnost plnění skutečně jednalo, pak je nutno o tom informovat druhou smluvní stranu, a to bez zbytečného odkladu (nikoli proto, aby zánik smlouvy nastal – ten nastává automaticky, ale proto, aby bylo zamezeno dalším škodám). Tou druhou je, že byla-li již za neuskutečněné plnění poskytnuta úplata, musí být druhé smluvní straně vrácena.

Doporučení:

Pokud Vám smluvní partner bude tvrdit, že smlouva zanikla z důvodu dodatečné nemožnosti plnění, nebo naopak budete mít Vy za to, že tato situace nastala, kontaktujte nás, abychom danou situaci vyhodnotili. Je totiž třeba každý případ vyhodnotit dle individuálních okolností, kdy učinění závěru o zániku závazku z důvodu dodatečné nemožnosti plnění bude ve většině případů složitější záležitostí.

D. Náhrada škody

---

1) Obecně v rámci smluvních vztahů:

Úvodní část – OZ

S výše uvedenými instituty souvisí i řešení škod, které pravděpodobně budou všem vznikat. Jedná se přitom o škody řešitelné v rámci smluvních vztahů s Vašimi smluvními partnery, ale také o škody případně vymahatelné vůči státu z důvodu krizových opatření. V této části Vám sdělujeme stručné vstupní informace pro učinění si představy o těchto možnostech.

Popis právní úpravy – OZ

Již v části B. této analýzy, která se věnovala problematice související s prodlením, byl zmíněn pojem tzv. vyšší moci. Pokud jsme zmiňovali, že ani vyšší moc zásadně (nestanoví-li smlouva jinak) nepůsobí zánik prodlení jako takového, tak vyšší moc může mít zásadní vliv na povinnost hradit škodu.

OZ obsahuje ve vztahu k této problematice speciální ustanovení, a to konkrétně v § 2913 odst. 2 OZ. Podstata tohoto ustanovení spočívá primárně v tom, že pokud smluvní straně ve splnění povinnosti dočasně nebo trvale brání mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka, která vznikla nezávisle na vůli této smluvní strany, **není taková strana povinna škodu hradit**. Nutno sdělit, že není pochyb o tom, že koronavirus (navíc s ohledem na všechna již doposud přijatá opatření) definiční kritérium *mimořádná* naplňuje. Je třeba však blíže zkoumat podmínku tzv. nepředvídatelnosti v době uzavření smlouvy, tj. zda již v okamžiku, kdy k uzavření předmětné smlouvy došlo, **šlo takové šíření**

koronaviru rozumně očekávat. Rovněž nepřekonatelnost bude v každém jednotlivém případě potřeba vyhodnocovat s ohledem na individuální okolnosti.

Je sice pravdou, že smluvní strana, která shora uvedené definiční znaky uvedené v § 2913 odst. 2 OZ naplňuje, není povinna nahradit druhé smluvní straně škodu. **Nicméně zároveň dodáváme, že ani tak mimořádné okolnosti nic nemění na tom, že tato prodlévající smluvní strana svým prodlením stále porušuje smlouvu (nejsou-li dány jiné důvody zániku odpovědnosti za prodlení – viz výše), a proto musí být připravena na to, že musí nést odpovědnost za všechny důsledky s tím spojenými (např. odstoupení od smlouvy druhou smluvní stranou dle § 1978 odst. 1 OZ či povinnost prodlévající smluvní strany hradit smluvní pokutu³).**

Z výše uvedeného plyne, že byť nastane prodlení, případně i dodatečná nemožnost plnění, tak pokud v důsledku těchto okolností vznikne škoda, tak institut vyšší moci může (nikoli však musí) způsobit zánik povinnosti hradit škodu, která vznikne z důvodu tohoto prodlení.

2) Vůči státu z důvodu krizových opatření:

Popis právní úpravy – KZ

Zákonnou úpravu otázek, týkajících se škody vzniklé v důsledku krizových opatření, resp. náhrady této škody, nalezneme zejm. v § 36 KZ. Tato „zvláštní“ odpovědnost za škodu je založena na současném splnění tří (3) předpokladů, jimiž je:

1. provedení krizového opatření;
2. vznik škody; a
3. příčinná souvislost mezi krizovým opatřením a vznikem škody.

Uvedené předpoklady odpovědnosti přitom prokazuje poškozený. Stát se náhrady této škody může zprostit pouze za předpokladu, že prokáže, že si poškozený škodu způsobil sám.

Ust. § 36 KZ odst. 1 stanoví, že **právo na náhradu škody mají právnické a fyzické osoby.** KZ okruh těchto osob nijak blíže neomezuje, tudíž může jít o osoby s různým statutem, osoby soukromé, veřejné, zletilé, nezletilé, svéprávné, nesvéprávné, podnikatele, spotřebitele, občany ČR či cizince, zahraniční právnické osoby apod.

Ačkoliv jsme přesvědčeni, že krizová opatření přijatá vládou České republiky v důsledku boje proti koronaviru nepochybně lze považovat za krizová opatření ve smyslu KZ, nutno dodat, že způsobenou škodu bude možno požadovat skutečně jen v případě, že budou řádně splněny shora naznačené předpoklady nezbytné pro založení této odpovědnosti, což však nemusí být vždy jednoduché prokázat a opět bude záležet pouze na individuálních okolnostech každého případu.

Tuto možnost nyní hojně uvádějí média v ČR jako jasný a jednoduchý způsob, jak se následně domoci náhrady škody. Považujeme za vhodné tyto informace uvést tzv. nap pravou míru v tom smyslu, že sice

---

³ I když je třeba dodat, že u smluvní pokuty by se dalo bránit rozporům s dobrými mravy, pokud by např. prokazatelně bylo prodlení zapříčiněno respektováním doporučení z hlediska vládních krizových opatření.

tato zákonná možnost zde nepochybně je, nicméně v každém konkrétním případě bude třeba důsledně vyhodnocovat, zda jsou splněny všechny předpoklady, tj. zejména otázka příčinné souvislosti a otázka řádného doložení vzniku škod, kterým se nedalo zabránit ano včasnými opatřeními (viz prevenční povinnost dle § 2900 OZ).

E. Závěr

Základním a stěžejním doporučením tohoto dokumentu je:

- 1) Identifikace smluvních vztahů, kde již dochází, nebo dle Vašeho úsudku pravděpodobně dojde k prodlení.
- 2) Vyhodnocení, zda smlouva vzniklou situace řeší či neřeší.
- 3) Pokud smlouva situaci neřeší, je vhodné (nutné) vstoupit do komunikace se smluvním partnerem, a ideálně docílit dohody např. ve formě dodatku ohledně stavení, či posunu termínů (s přípravou těchto dohod, či dodatků jsme samozřejmě připraveni být nápomocni).
- 4) Zároveň doporučujeme vstoupit do komunikace se smluvními partnery tam, kde máte např. nějaké signály, nebo již víte, že zřejmě dojde k prodlení na straně smluvního partnera, a zjistit, jestli bude plněno vůči Vám včas, či nikoli. Budete-li to vědět včas, OZ poskytuje k řešení těchto situací nástroje (např. odstoupení od smlouvy, nebo odepření plnění z Vaší strany – např. byste nemuseli platit dohodnutou zálohu, pokud byste věděli, že Vám zboží stejně nebude dodáno).
- 5) Pokud k dohodě mezi stranami nedojde, můžete nás kontaktovat, abychom situaci posoudili, a následně se s Vámi domluvili na případném dalším postupu.

Z výše uvedených bodů bych zdůraznil zejména bod 3), tj. zahájení komunikace se smluvním partnerem. Jedná se totiž o to, že v současné situaci, pokud jednáte se seriózním partnerem, je důvodný předpoklad, že k dohodě dojde a zamezíte tak vzniku problematických situací. Pokud ponecháte řešení situace až ex post, tj. po zklidnění celé situace a pomnutí krizových opatření, tak postupem času dle našeho názoru bude ochota k podobným dohodám postupně klesat, a mohou vznikat sporné situace. Jak plyne výše z textu, řešení těchto situací může být poměrně komplikovanou záležitostí, a proto je vhodné jim předejít.

Ohledně škod vzniklých a případně vymahatelných po České republice bude třeba vyčkat do skončení celé situace, nicméně u těchto bude nepochybně hrát roli prevenční povinnost, a sice vyhodnocování toho, zda nebylo možné ze strany poškozeného subjektu škodám zabránit, případně je alespoň snížit.

Mgr. Marek David, advokát